

VŠECKY KRÁSY SVĚTA

Název dnešního článku jsem si vypůjčil ze stejnojmenné knihy Jaroslava Seiferta /1/ zcela úmyslně. Jednak z ní na straně 19 přetiskujeme kapitolu Britská Guayana, kde básník hovoří o svém vztahu ke sbírání poštovních známek, jednak chci citovat z kapitoly jiné - Studánka a básník - v níž píše o podávání rukou z minulého století do dnešních dnů.

Ale dejme mu už slovo. *"Z Jičina do Sobotky je to přepěkná procházka. Jdete kolem dvou rybníků, nalevo je obec Veliš, kde hrával Jaroslav Ježek na varhany, a zanedlouho objeví se nám již Trosky, které jdou s námi. Před více než sto lety, roku 1855, šlapal po této silnici mladičký Antal Stašek, tenkrát ještě Antonín Zeman, žák druhé třídy gymnázia v Jičíně. Starší kamarád Šorm ho provázel do Sobotky. Někde za Jičínem potkali staršího sešlého muže. Zastavil se s nimi a pohovořil. Byl to Josef Kajetán Tyl. Při rozloučení tiskl oběma srdečně ruku. A tatáž ruka, kterou tiskl Tyl, stiskla i ruku mou. Uvědomil jsem si to naléhavěji, když Stašek umřel a ptal jsem se sám sebe, jaké nevyslovené a třeba jen tušené poselství mi ty ruce starých básníků podávaly z minulého století do našich dnů a komu je odevzdám já v této malé a ne vždy šťastné zemi."* Tolik Jaroslav Seifert.

Jak ten čas letí

Nad jeho řádky člověka maně napadne, jak vlastně ten čas letí; z dětí jsou dospělí lidé a z mužů, nedávno ještě v plné síle, dědečkové. Mnozí z těch, které jsme měli rádi a považovali je za samozřejmou součást svého života, už tu s námi nejsou a už jim nemůžeme říci nic přátelského a povzbudivého, už se jich nemůžeme zeptat na to, co by nás tolik zajímalo a na co jsme tehdy nenašli čas nebo odvahu. Celé generace pomalu mizí za obzorem. S odstupem doby pak zjišťujeme, že se s nimi ztrácejí nejen vzpomínky na konkrétní lidské osudy, ale i mnoho zajímavých a mnohdy i důležitých informací. Co například dneska víme o praotcích naší filatelie - Zikmundu Reachovi, Vincenci Jedličkovi, J.B. Mádlovi a dalších? Vlastně jen to, co zaznamenali jejich současníci, například Karel Rix /2/, a co tedy přežilo do dnešních dnů jako tištěné slovo. Jak jsme vděční za těch pár řádek o každém z nich a současně jak litujeme, že toho není víc! Kolik dnes námi pracně luštěných filatelistických záhad by oni tehdy s autoritou současníků dokázali zodpovědět jednou větou! Bohužel se jich na náš dnešní problém tehdy nikdo nezeptal, a pokud ano, nezaznamenal odpověď. Jak rádi bychom si dnes počítli o osudech a názorech našich

filatelistických předchůdců a jak malé možnosti nám literatura v tomto směru přináší!

Je to nakonec přirozené. Ve filatelii, jako ostatně ve všech podobných oborech, si potrpíme spíše na odborné stati než na zajímavé povídaní, spíše se exaktně zabýváme oborem jako takovým než lidmi kolem něj a jejich osudy. Samozřejmě, i ve filatelistické literatuře jsou výjimky. Například v roce 1975 vyšla krásná kniha Václava Nebeského *Filatelistovo podzimní rozjímání* /3/; autor v ní však, bohužel, své vzpomínky končí už obdobím II. světové války. Krásné je i vzpomínání Ladislava Novotného, které pod názvem *To bylo tenkrát...* vycházelo na pokračování ve *Filatelii* v letech 1973 a 1974. Přes autorovu poznámku v úvodu seriálu /4/, že půjde o vzpomínky na to "co bylo v naší filatelii zajímavého za posledních 50 let", zabývá se ve skutečnosti spíše dobou konce Rakousko-Uherska a léty předmnichovského Československa.

Ona vůbec doba po roce 1938 vzpomínání moc nepřála. Protektorát, rozjitřená poválečná léta a hlavně následující čtyři desetiletí komunistického režimu, vždycky tu byla jména, o kterých nebylo radno nebo dokonce ani možno psát, vždycky tu byla témata, která byla tabu.

... to ať raději zanikne filatelie!

Přesvědčuje nás o tom jiná vzpomínková knížka - *Filatelisté a filatelie* Františka Šrámka /5/ - kde vedle docela pěkných historek jsou i příběhy, nad nimiž člověka zamrazí. Stačí si třeba nalistovat stranu 37, kde autor popisuje, jak cepoval znalce Jana Mrňáka a politicky ho školil v duchu tehdejší ideologie. Ostatně, posuďte sami. Šrámek vzpomíná na výstavu poštovních známek v Bratislavě v roce 1960, na níž se Mrňák kriticky vyjádřil o jeho expozici. "Na konci prohlídky se otočil k ostatním a zřejmě názorově 'rozjet' s vědomím, že je skutečnou filatelistickou osobností, se pustil do kritiky našich poměrů. 'Jaká je to u nás situace, když nemůžeme vystavovat, co chceme. Některé známky přece existovaly, nikdo je nemůže vymazat, do historie nesporně patří...' Řekl jsem, že se s ním přit nebudu, ale že si vše vyjasníme na příštím Sboru znalců. A vyjasnili. ... Tentokrát jsem s velice nekompromisní kritikou vystoupil já. Když jsem vše zopakoval, detailně tlumočil Mrňákova stanoviska, zavládlo ve Sboru

1/ Je přitom otázku, zda si F. Šrámek tehdejší Mrňákův povzdech správně vyložil, či zda si ho vůbec správně vyložil chtěl. Nezdá se mi totiž příliš pravděpodobné, že by se Mrňák, znalec specializovaných výhradně na známky ČSR I, dovolával možnosti vystavovat právě známky protektorátní. Ostatně on také (jak uvádí sám Šrámek) tehdy nic takového nevypravil. Myslím, že si spíše obecně povzdechl nad skutečností, že není možno vystavovat všechny známky československé; vždyť například známky s obrazem prezidenta Masaryka nebo známky pošty československých legií v Rusku byly tehdejšími funkcionáři doslova trnem v oku (dobře to ukazují i dvě následující drobnosti: na obálce barevného katalogu ČSR I POFIS z roku 1985 jsou vyobrazeny nejrůznější známky z první republiky, ale ani jedna s prezidentem Masarykem, ačkoliv se jistě jednalo o nejběžnější známky té doby; publikace *Padělky československých poštovních známek z roku 1963/6/* původně obsahovala i oddíl *Polní pošta čs. vojska v Rusku, zahrnující emise Česká pošta 1918, Siluety 1919, Lvičci 1919, Lvičci 1920 a Lvičci 1920 se zeleným hodnotovým přetiskem, o celkovém rozsahu 36 stran, který byl však těsně před vydáním z knihy vyřazen*). A když pak Šrámek ve *Sboru znalců* vystoupil s nečekaně tvrdou kritikou, Mrňák jej na omyl raději ani neupozornil, protože v očích zarytých komunistů by propagace známek s portrétem Masaryka či emisí pošty legií bojujících proti bolševikům byla snad ještě větším hříchem než propagace známek protektorátních. Ať už to však tehdy Mrňák myslel jakkoliv, na výmluvnosti popsaného příběhu to nic nemění. (A jenom na okraj podotýkám, že dnes už tady ony "podmínky, které umožňují vystavovat protektorátní známky" dávno jsou, a filatelie přitom samozřejmě nezánikla, i když si to pan Šrámek ve své knize výslovně přál...)

znalců zděšení. Věděl jsem, že nemohu uhnout ani o milimetr, a také jsem neuhnul. Závěr jsem formuloval asi takto: *Známky a filatelii vůbec mám velice rád. Ale kdyby se měla vrátit doba okupace a všechno to, co nakonec ve známkové tvorbě vznikalo jako odraz lidských hrůz, kdyby se měly vrátit podmínky, které by umožňovaly vypsávat protektorátní známky, to ať raději zanikne filatelie.*"^{1/}

Nevim jak vy, ale já z těch řádek cítím na jedné straně naprostou bezmoc slušného člověka Jana Mrňáka, který si dovolil (!) na veřejnosti pronést neškodný povzdech, na straně druhé pak Šrámkovu naprosto demagogickou argumentaci, vedenou z pozice politické moci a hodnou aparátčků z Kunderova Žertu. To, že se tak František Šrámek (jinak inteligentní a v mnoha oborech úspěšný člověk) v roce 1960 zachoval, mne ani tak moc nepřekvapuje; ostatně tehdy se přece děly mnohem horší věci. Co mě překvapuje, je fakt, že se ke své tehdejší argumentaci hrdě hlásil i v roce 1988 (kdy vyšla jeho kniha), tedy ještě po bezmála třiceti letech.

Ti, kdo nás spojují s historií

Uvedený příběh ze Šrámkovy knihy nám dobře ukazuje, proč u nás tak dlouho nevycházela filatelistická "beletrie" zabývající se osudy a příběhy z posledního půlstoletí. V atmosféře, kdy pouhá neškodná poznámka přivedla člověka do maléru, samozřejmě na vydávání takové literatury nebylo ani pomyslení.

Dnes už nám sice nikdo nepřikazuje, jak máme mluvit či myslet, ale přesto se s živými a čtivě napsanými vzpomínkami na události nedávné doby setkáváme spíše výjimečně. I to má přirozené své důvody. Jedním z nich je fakt, že samozřejmě nežijeme obklopeni jen samými kladnými hrdiny. I mezi našimi současníky jsou vedle lidí slušných a poctivých i lidé s pokřivenými charaktery, podvodníci, zloději, padělatelé. Lidé zbabělí, závistiví, morálně pokleslí. Ale napište to o někom! A chválit někoho, kdo si to nezaslouží? - to raději nenapišu nic, říká si jistě ne jeden z těch, kdo by pravdivé a čtivé příběhy napsat mohli.

Dalším zase nepřipadá jejich doba natolik pozoruhodná, aby o ní obsáhleji referovali, a tak, pokud se už výjimečně najde někdo dostatečně informovaný a současně schopný vládnout perem, obvykle se věnuje na nejvyšší příhodám ze vzdálené minulosti a svou zdánlivě všední přítomnost ponechává bez povšimnutí. Pokoušeli se pak zájemce nahlédnout do naší filatelistické historie, nutně se mu musí mnohá období z těch uplynulých více než sta let jevit zahalená v mlhavém oparu. Jak je to všechno dávno, povzdechne si. A přitom, použijeme-li už zmíněný přírůbek Jaroslava Seiferta, jsme s tou i nejvzdálenější dobou naší filatelistické historie spojeni prostřednictvím těch, kdo ji tehdy vytvářeli, a těch, kdo přišli po nich.

Například ve stejném roce, kdy začal vycházet první český filatelistický časopis - Český filatelista (1896) - se narodil i pozdější významný filatelistický znalec Rudolf Gilbert. Od roku 1918 byl členem Klubu českých filatelistů, a tak se jistě setkal s jeho dlouholetým předsedou Jaroslavem Šulou, s pokladníkem Josefem Klečkou, nakladatelem filatelistických alb a knihkupcem Zikmundem Reachem a s mnoha dalšími tehdejšími významnými filatelisty. A jistě si s nimi mnohokrát podával ruky. Stejnou ruku, jakou jsme nímž z nás měli příležitost stisknout při setkání s ním o desítky let později, třeba na burzách U Nováků či v Kotvě.

Není to samozřejmě zdaleka příklad jediný. V roce 1929 vstoupil do Spolku neodvislých filatelistů Zdeněk Prokop, náš zřejmě služebně nejstarší žijící obchodník s poštovními známkami. Členskou legitimaci mu tehdy předal předseda spolku Jaroslav Lešetický. Jistě mu přitom upřímně stiskl ruku, stejnou ruku, jakou jsem právě dnes, při psaní těchto řádek (a tedy o dlouhých bezmála sedmdesát let později) stiskl i já. Pan Prokop zřídil svůj první filatelistický obchod už v roce 1930 a obchodu se známkami zasvětil pak celý svůj následující život; aktivním a dokonce mezinárodně činným obchodníkem se známkami je i dnes.

Jistě by každý z nás mohl uvést ještě další jména. Každé z nich dokazuje, že mosty, spojující nás s historií, existují. Jsou jimi konkrétní lidé, naši současníci, kteří kus života prožili v té, pro nás mladší už tak nesmírně vzdálené minulosti. Řečeno obrazně Seifertovými slovy: "stisky svých rukou nám předávají nevyslovené a třeba jen tušené poselství z filatelistické historie do našich dnů a my se musíme ptát - komu je odevzdáme my v této malé a ne vždy šťastné zemi?"

Příliš mladí na vzpomínky?

Historie, to není jen dávná minulost. Je jí i minulost zcela nedávná, je jí doslova každý uplynulý okamžik. A tvoří jí jenom velké činy či významné události. Tvoříme jí my všichni, skládá se z našich, na první pohled třeba i všedních životů. Samozřejmě, ne všem se podaří jmenovitě zapsat do filatelistické historie, každý z nás se ale, třeba i jen nepatrným podílem, účastní na jejím vzniku a může o ní tedy podat svědectví. Zaznamenat třeba jen pár zajímavých vzpomínek, dokud se nám neztratí z mysli. Už od nepaměti je přece v lidské přirozenosti snaha zanechat po sobě stopu a přesáhnout tak svůj vlastní život.

Leckoho přitom možná trápí pochybnost, zda vlastně má už právo vzpomínat. Sepisování vzpomínek je přece vyhrazeno spíše důstojným kmetům. Ale zajímavé vzpomínat přeci může i patnáctiletý člen venkovského klubu mladých filatelistů, který při své první návštěvě Prahy určitě vidí burzu v Domě barikádníků jinými očima než její stálí návštěvníci. Jeho věty možná budou trochu kostrbaté, ale jeho pohled bude svěží a nezatížený rutinou. Začít zaznamenávat své vzpomínky můžeme prostě všichni - na to není nikdy příliš brzo ani dost pozdě. Všichni jsme ve filatelii zažili něco poprvé, setkali se s něčím nečekaným, úžasným, potkali skvělé nebo naopak nepřijemné lidi, našli přátele nebo na někoho zanevřeli. Jak jsme si už řekli, i když třeba nehrajeme hlavní roli, můžeme se ze své filatelistické současnosti pokusit zachytit alespoň několik střípků, atmosféru, pocity. Pohled řadového účastníka může být výmluvnější než pohled sebevzáznamnější veličiny. Svými vzpomínkami můžeme napomáhat vzniku kroniky naší doby.

Se vzpomínkami nemusíme čekat, až uplynou léta. Vzpomínat můžeme i na to, co se stalo nedávno, před týdnem, včera - dokud to máme v živé paměti, dokud ten zážitek v nás ještě zní. Samozřejmě, takovým vzpomínkám bude chybět potřebný odstup, který přináší až uplynulý čas. Možná jim bude chybět i určitá objektivita,

plynoucí z dávnou pohaslých emocí. Na druhé straně jim nebude chybět bezprostřednost, atmosféra, detaily, nebude jim chybět pravdivost - vždyť na události doby nedávno minulé si dobře pamatuje větší množství lidí a vzpomínky jim nezastírá romantizující opar obvykle se vznášející nad starými zlatými časy.

Kdo, když ne my, kdy, když ne teď?

Od počátků naší filatelie nás dělí více než sto let. Od poklidných dob konce devatenáctého století, přes smrt události ve století dvacátém, došli jsme na samý práh století jedenadvacátého. Co všechno se za tu dobu ve světě, ale i ve filatelii změnilo! Kolik generací sběratelů se vystříдалo! Přesto až na samý počátek této dlouhé doby dohlédneme díky těm, kdo nám tehdy o něm zanechali zprávu. Aby ani naše doba nebyla pro budoucí generace sběratelů bílým místem filatelistické historie, napíšeme o ní co nejvíce! Napráhněme tak ruku do příštího tisíciletí a poselství, které jsme převzali od našich předchůdců, předejme svým následovníkům!

FRANTIŠEK BENEŠ

LITERATURA:

- /1/ Seifert, Jaroslav: Všecky krásy světa. Praha, Československý spisovatel 1992.
- /2/ Rix, Karel: Loučím se s filatelii. Filatelie, 2/1996, str. 18.
- /3/ Nebeský, Václav: Filatelistovo podzemní rozjímání. Praha, POFIS 1975.
- /4/ Novotný, Ladislav: To bylo tenkrát... Filatelie, 2/1973, str. 52 - 12/1974, str. 372, celkem 35 pokračování.
- /5/ Šrámek, František: Filatelisté a filatelie. Praha, NADAS 1988.
- /6/ Karásek, Jan - Kvasnička, Zdeněk - Paulíček, Břetislav: Padělky čs. poštovních známek 1918 - 1939.

Poznámka redakce: Článkem Všecky krásy světa bychom chtěli zahájit jakýsi volný cyklus vzpomínkově laděných článků, v nichž by se nejrůznější autoři vraceli k období uplynulých desetiletí. Jak autor článku správně upozorňuje, doba druhé poloviny tohoto století je z hlediska filatelie mnohdy popsána méně podrobně, než je tomu u doby předválečné. Současně bychom však chtěli pro myšlenku zaznamenávání vzpomínek a postřehů získat co nejvíce filatelistů. Vždyť zejména v menších městech a na venkově možná právě vy budete tím jediným, kdo uchová vzpomínky na své filatelistické současníky, na zajímavé příběhy z našeho oboru.

Nejednoduše začátkem je zaznamenávat své postřehy v kronice svého klubu filatelistů. Že ji nemáte? Snadná pomoc - založte ji! Taková dobře vedená kronika má velkou vypovídací schopnost a po letech může být vlastně jediným zdrojem informací o filatelistickém dění ve vašem regionu. Navíc psaní kroniky má tu nezanedbatelnou výhodu, že ji můžete vést tak, jak si to představujete vy. Nemusíte se omezovat rozsahem článku v novinách, nemusíte narychlo stíhat termíny, k dokreslení zápisů můžete používat fotografie, výstřižky, kresby, nemusíte se tak úzkostlivě ohlížet na to, "co tomu řeknou čtenáři". Ti odvážnější mohou navázat spolupráci s regionálním tiskem. Filatelistická rubrika, byť nepravdivelná, přece může být i v okresních novinách! Jsou tady odborné zpravodaje společnosti a sekci SČF. Jsou tady i filatelistické časopisy.

Letošní rok, rok Mezinárodní výstavy poštovních známek PRAGA 1998, je pro zahájení takové činnosti mimořádně vhodný. Filatelii jako oboru bude jistě věnována značná pozornost i v nefilatelistickém tisku, ve sdělovacích prostředcích. Své příspěvky můžete samozřejmě posílat i nám, do redakce Filatelie. Ty nejzajímavější z nich otiskneme.